

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2023. № 8.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.8.33>

УДК 336.76'06(477)(045)

О. В. Неізнана,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування,

Донецький національний університет економіки і торгівлі

імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6135-6524>

Є. Г. Тригубченко,

аспірант Донецький національний університет економіки і торгівлі

імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1368-4814>

ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

O. Niezviestna,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of

Finance, Accounting and Taxation, Donetsk National University of Economy and

Trade named after M. Tugan-Baranovsky

Y. Tryhubchenko,

Postgraduate student, Donetsk National University of Economy and Trade

named after M. Tugan-Baranovsky

THE STOCK MARKET OF UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF MARITAL STATE: PROBLEMS AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Український фондовий ринок дуже часто критикують за свою відсталість та велику кількість різноманітних проблем. Представлене дослідження зосереджене не на критиці вітчизняного фондового ринку, а на аналізі його розвитку та роботи, що стає для національної економіки надзвичайно актуальним. Авторами розглянуті елементи структури, які вже були замінені та покращені у роботі фондового ринку, а також досліджена стратегія, за якою планується подальший його розвиток до 2025 року. Особливу увагу було зосереджено на кризі, яка сталася на ринку через російське вторгнення, а також на роботі та рішеннях Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо ліквідації наслідків цього стресу. Наголошено, що без дієвих заходів з боку регулятора ефективне функціонування українського фондового ринку було б неможливим.

The Ukrainian stock market is often criticized for its underdevelopment and a large number of various problems. The presented study is not focused on criticism of the domestic stock market, but on the analysis of its development and operation which is becoming extremely relevant for the national economy. The authors considered the elements of the structure, which have already been replaced and improved in the operation of the market, and also investigated the strategy according to which its further development is planned until 2025. Particular attention was focused on the crisis that occurred in the market due to the Russian invasion, as well as on the work and decisions of the NATIONAL SECURITIES AND STOCK MARKET COMMISSION (NSSMC) regarding the elimination of the consequences of this stress. In addition, an analysis of key statistical indicators of the domestic stock market during the period of martial law was carried out. It was found that the volume of trades on the over-the-counter market significantly exceeds the volume of trades on the organized market, but the prospects for the development of the latter look optimistic. It was investigated why the market of financial instruments was able to resume its work in such difficult conditions. The ways of improving the functioning of the domestic stock market system and solving of urgent problems were suggested. It was emphasized that the most important thing for the NSSMC is the attraction of foreign investors' funds into the economy of Ukraine, in connection with which the Commission is recommended to pay attention to such financial instruments as agrarian receipts, IPOs, municipal bonds, because their use will expand the

prospects for financing the post-war recovery of business and territories communities. It is necessary to prepare a universal document on the procedure for the issuance, circulation and repayment of such securities by the NSSMC, because the imperfection of legislation and supervision is the biggest obstacle to the implementation of innovations. Options for eliminating gaps in the legislation are proposed, taking into account internal and external factors, and in accordance with general trends, the prospects for the development of the stock market in the financial sector of Ukraine are determined. Possible measures to improve the general market situation and stimulate the further development of the Ukrainian stock market were also presented.

Ключові слова: фондовий ринок, біржа, цінні папери, капітал, інвестор, емітент, позабіржова угода, обсяг торгів.

Keywords: stock market, stock exchange, securities, capital, investor, issuer, over-the-counter agreement, trading volume

Постановка проблеми. Сьогодні фондовий ринок є одним із найважливіших центрів формування та використання інвестиційних ресурсів усіма суб'єктами господарської діяльності. Основною передумовою його сталого розвитку та ефективного функціонування є сприятлива економічна ситуація в країні, висока довіра до фінансових інструментів з боку бізнесу та населення, велика кількість фондових бірж. Однак український фінансовий ринок зараз перебуває в нестабільному стані через фінансові, політичні та воєнні чинники впливу, а також через низьку активність учасників ринку.

Враховуючи, що можливості підприємств інвестувати власні кошти в розвиток обмежені, а перелік інструментів та механізмів фондового ринку для фандрайзинга інвестиційних ресурсів все ще недостатній, дослідження цієї проблеми має особливу актуальності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження теоретичних і практичних аспектів роботи фондового ринку України є предметом уваги багатьох вчених-економістів. Зокрема, Павлов В.І., Пилипенко І.І., Кривов'язюк І.В. [1], авторські колективи під керівництвом Д.А. Леонова [2] та В.Д. Базилевича [3] у своїх працях розкрили загальні засади організації роботи

фондового ринку. Питання розвитку фінансування економіки за рахунок широкого використання інструментів ринку цінних паперів висвітлили у своєму дослідженні Грешко Р.І., Харабара В.М. та Третьякова О.В. [4]. Заходам з покращення загальної ситуації на ринку задля стимулювання подальшого розвитку фондового ринку України приділяють увагу Татарин Н.Б., Бундз Н.Б., та Кравчук А.С. [5]. Проблеми мобілізації фінансових ресурсів, нерозвиненості та недосконалості фінансової системи України піднімає у своїх працях Гатаулліна Е.І. [6]. Н. Резнік та А. Остапчук здійснили аналіз особливостей функціонування фондового ринку України, а також обґрунтували основні напрями його удосконалення [7]. Високо оцінюючи внесок зазначених авторів у дослідженні функціонування вітчизняного фондового ринку, зауважимо, що поруч із існуючими напрацюваннями є цілий ряд аспектів, які вимагають додаткового висвітлення, зокрема питання роботи фондового ринку під час воєнного стану.

Постановка завдання. Мету статті автори вбачають в оцінці стану функціонування фондового ринку України, окреслення основних проблем, що перешкоджають формуванню ефективно функціонуючого фондового ринку, та визначення перспектив його подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Протягом останніх п'яти років наш фондовий ринок отримав друге дихання після тотального занепаду у 2014 році внаслідок російського вторгнення. Було проведено дуже багато роботи, впроваджено велику кількість технологічних рішень, якими користується весь світ, зокрема запроваджено систему інтернет-трейдингу акціями українських компаній, і навіть з 2020 року стали доступні до купівлі пересічному українцю акції міжнародних компаній в національній валюті. З боку Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку здійснено значний обсяг робіт щодо переведення торгівлі з позабіржового ринку на організовані ринки цінних паперів. На це вказує той факт, що за результатами торгів на організованих ринках капіталу навіть в умовах воєнного стану протягом лише січня-травня 2023 року обсяг торгів фінансовими

інструментами склав 169,06 млрд. грн. (для порівняння той самий період 2022р. - 104,004 млрд. грн., 2021р. - 167,119 млрд. грн.). Загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку впродовж січня - травня 2023 року, становив 34,9 млрд. грн., що на 20,9 млрд. грн. більше порівняно з відповідним періодом 2022 року (14,05 млрд. грн.) та на 2,65 млрд. грн. більше порівняно з відповідним періодом 2021р. (32,25 млрд. грн.) [8].

Боротьба зі зловживаннями на ринках капіталу залишається пріоритетним питанням для НКЦПФР. За даними регулятора, у рамках очищення фондового ринку та системної боротьби з маніпулюванням цінами на фондовому ринку протягом 2015 – 2019 років було зупинено обіг цінних паперів 49 емітентів через ознаки фіктивності, зупинено торгівлю цінними паперами 273 емітентів, анульовано 136 ліцензій на провадження професійної діяльності на фондовому ринку за результатами розгляду справ про правопорушення. Припинення обігу «сміттєвих» цінних паперів дозволяє більш об'єктивно оцінити стан і розміри фондового ринку [9]. Лише з початку 2023 року Комісією скасовано реєстрацію 85 випусків акцій на суму 16,1 млрд. грн., 18 випусків облігацій підприємств на суму 3,63 млрд. грн., 1 випуск облігацій внутрішніх місцевих позик на суму 0,3 млрд. грн. та 1 випуск опціонних сертифікатів на суму 0,05 млрд. грн. [8].

Крім того, було запроваджено концепцію і механізм використання корпоративних договорів у діяльності господарських товариств та приведено діяльність незалежних членів та комітетів наглядової ради акціонерних товариств у відповідність до вимог законодавства ЄС. Законодавством запроваджено метод розкриття інформації на ринку цінних паперів за допомогою послуг авторизованих осіб, які здійснюють надання інформаційних послуг на ринку цінних паперів, та скасовується обов'язок публікування цієї інформації в друкованих виданнях.

В результаті впровадження вищеописаних змін, серед іншого, було зменшено вартість витрат на виконання вимог для публічних компаній, зменшено кількість звітності до регулятора (Національної комісії з цінних

паперів та фондового ринку), розширено можливості запобігання рейдерству та зменшено загрозу корпоративного вимагання. Якісні зміни у сфері корпоративного права у 2019 році покращили позицію України в рейтингу Doing Business в розділі «Захист прав міноритарних акціонерів» на 27 пунктів [10]. Нажаль, зараз позицію України визначити не має можливості, оскільки Рада виконавчих директорів групи Світового банку постановила припинити публікацію рейтингу Doing Business.

Дійсно, інвестиційна привабливість і зручність ведення бізнесу в Україні значно покращилися останніми роками, і це є наслідком поступової інтеграції з ЄС. В цьому аспекті варто приділити увагу Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року [9]. Цілями реалізації Стратегії 2025 є сприяння сталому економічному зростанню України, забезпечення макрофінансової стабільності, підвищення надійності та технологічності фінансової системи, досягнення європейських стандартів на фінансовому ринку, підвищення довіри до фінансового ринку, виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та інших міжнародних договорів України. Особлива увага в Стратегії приділяється напрямам вдосконалення роботи фондового ринку (рис.1).

Дорожня карта реалізації Стратегії 2025 включає заходи та дії, спрямовані на імплементацію актів законодавства ЄС у сфері фінансових послуг [9]. Серед основних, які мають великий вплив на фондовий ринок варто виділити Директиву 2013/36/ЄС [11] Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про доступ до діяльності кредитних організацій та пруденційний нагляд за діяльністю кредитних організацій та інвестиційних компаній, що вносить зміни до Директиви 2002/87/ЄС та скасовує Директиви 2006/48/ЄС і 2006/49/ЄС; Регламент (ЄС) №575/2013 Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 року про пруденційні вимоги до кредитних організацій та інвестиційних компаній, що вносить зміни до Регламенту (ЄС) №648/2012.

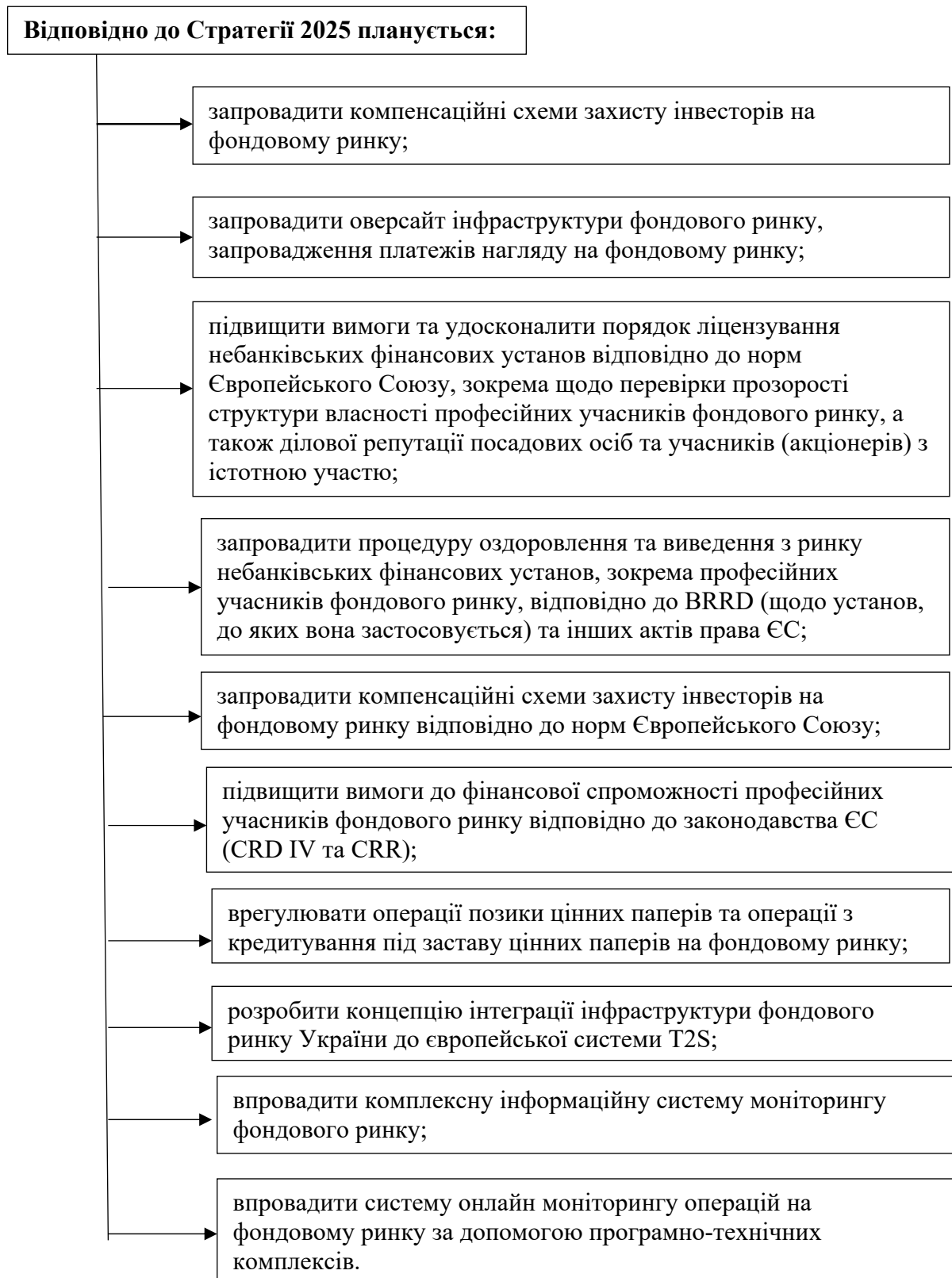

Рис. 1. Напрями вдосконалення роботи фондового ринку України згідно стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 року

Джерело: складено авторами на основі [9].

Проте, повномасштабне російське вторгнення не дало змоги продовжити реалізацію вищезгаданої Стратегії у 2022 році. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку прийняла вольове рішення №144 від 08.03.2022 р. [12], яким з 24 лютого 2022 року було призупинено роботу вітчизняного фондового ринку (за винятком торгів військовими облігаціями). Після цього вітчизняний фондовий ринок «завмер» майже на півроку, доки НКЦПФР не ухвалила наступне рішення № 1053 від 04.08.2022 р. [13], що скасувало практично всі обмеження на роботу на ринку капіталів і товарних ринків. Проте, на весь час призупинення на ринку відбувалися торги лише військовими облігаціями задля підтримки Збройних сил України, а також поодинокі позабіржові угоди, на які контрагенти мали отримувати персональний дозвіл від регулятора.

Таке призупинення мало на меті протистояти панічним настроям населення, які могли б обвалити ринки та унеможливити їх повноцінну роботу в майбутньому. Також, «заморожування» ринків дозволило знайти активи, пов'язані з агресорами — російською федерацією та білоруссю, та обмежити можливості таких компаній вести бізнес в Україні. Проте, після понад п'яти місяців війни НКЦПФР оцінила готовність учасників фондового ринку до розбудови фінансового сектору та скасувала «ручний» режим функціонування ринку. Однак, згідно з Рішенням № 1053 [13] у період дії воєнного стану повинні зберігатися заборони професійним учасникам ринків капіталу та організованих товарних ринків на операції з особами, пов'язаними із державами-агресорами (російська федерація та білорусь), а також з особами, щодо яких встановлені заборони згідно із Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [14]. До прикладу, встановлювати ділові відносини або вчиняти правочини із громадянами російської федерації/білорусі заборонено, за винятком тих, що проживають на території України на законних підставах.

У період воєнного стану НКЦПФР розмістила на первинному ринку ОВДП на суму 347 985,6 млн. грн., 3 892,9 млн. дол. США та 1 618,2 млн. євро для залучення коштів до бюджету та підтримки економіки [15]. Водночас у цей

період регулятор спрямовував свої дії на сприяння діяльності професійних учасників ринку та їх підтримку. Зокрема, було спрощено процедури ідентифікації для придбання державних облігацій та процедури придбання нерезидентами державних облігацій.

Спільно з Національним банком України було узгоджено методику обліку цінних паперів резидентів і нерезидентів на укрупнених рахунках депозитарних установ. Крім того, НКЦПФР продовжила термін дії професійних сертифікатів учасників ринку, перенесла терміни виконання нормативних вимог, дозволила проводити збори акціонерів у дистанційному режимі та перейшла на електронний документообіг.

Але, не зважаючи на зусилля НКЦПФ, останні статистичні дані станом на кінець червня 2023 року, розміщені на її офіційному веб-сайті [16] (рис. 2) чітко демонструють нам різке падіння обсягів угод на організованому ринку і водночас зростання позабіржової торгівлі, особливо у час, коли ринок був зупинений.

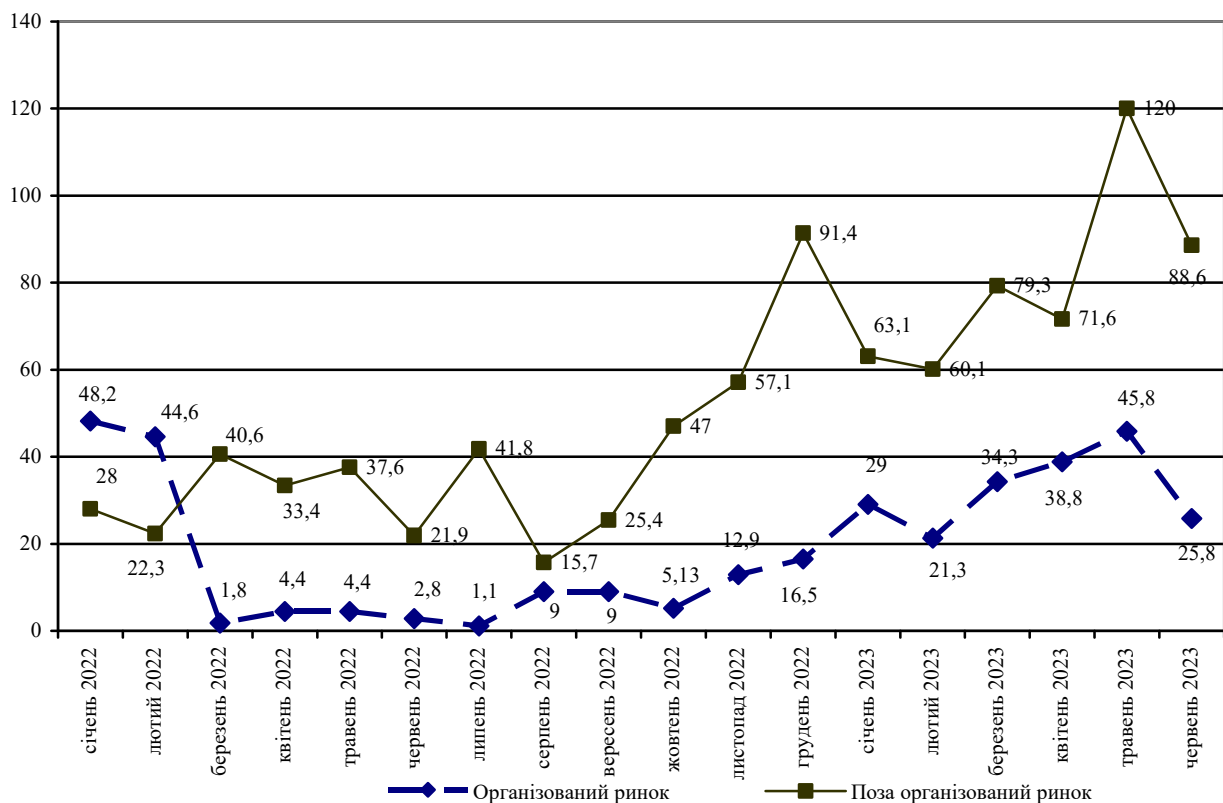

Рис. 2. Обсяги торгів фінансовими інструментами за період з січня 2022 р. по червень 2023 р, млрд. грн.

Джерело: складено авторами на основі [9].

Тож, наведені актуальні дані дають можливість зробити висновок, що вітчизняний фондовий ринок переживає зараз складні часи, проте рішення, які приймав регулятор дозволили уникнути колапсу на ринку, запобігти паніці і тотальному розпродажу активів за безцінь, хоча така загроза і існувала. Є зрозумілим, що доки не закінчатся військові дії, в країні буде ускладнено розвивати фондовий ринок і навіть повернутися на рівень січня 2022-го року буде непростим завданням.

Висновки і пропозиції. Таким чином, аналіз тенденцій розвитку фондового ринку України під час дії воєнного стану свідчить про пошук НКЦПФР механізмів збереження активності ринку, які забезпечать його подальше зростання. Комісія постійно знаходиться у пошуку фінансових інструментів, які були б релевантними часу і цікаві учасникам ринку. Так, на початку червня НКЦПФ зареєструвала перший випуск кредитних нот, які за своєю природою є інструментами хеджування кредитних ризиків і можуть використовуватися при проведенні сек'юритизації активів. Наразі, найголовнішим для НКЦПФР є залучення в економіку України коштів іноземних інвесторів, а для них аналогічні інструменти є достатньо вживаними у практиці. Комісії необхідно звернути увагу на такі фінансові інструменти, як аграрні розписки, ІРО, муніципальні облігації, адже їх застосування дозволить розширити фінансування повоєнного відновлення бізнесу і територій громад. НКЦПФР необхідно підготувати універсальний документ щодо процедури випуску, обігу та погашення таких цінних паперів.

Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року визначає, що розширенню можливостей впровадження інновацій під час надання фінансових послуг професійними учасниками фондового ринку сприятиме прийняття комплексних змін до нормативно-правових актів НКЦПФР з питань провадження депозитарної діяльності, діяльності з торгівлі цінними паперами та функціонування фондових бірж. Завдяки вищезазначеним змінам виникне можливість подальшого розвитку новітніх мобільних ІТ-технологій у разі

встановлення ділових відносин і надання професійними учасниками фондового ринку послуг своїм клієнтам щодо відкриття та обслуговування рахунку в цінних паперах, проведення операцій з цінними паперами та іншими фінансовими інструментами, у тому числі на фондових біржах, що дасть можливість інвесторам отримати спрощений та оперативний доступ до послуг депозитарних установ і торговців цінними паперами. При цьому мають бути забезпечені рівні умови конкуренції для всіх учасників фінансових ринків, усунена можливість використання регуляторного арбітражу та забезпечено дотримання міжнародних стандартів фінансового регулювання [9].

Окреслені пропозиції і будуть становити подальші перспективи досліджень розвитку фондового ринку України.

Література

1. Павлов В.І, Пилипенко І.І., Кривов'язюк І.В. Цінні папери в Україні: навч. посіб. Видання 2-ге, доповнене. Київ : Кондор, 2009. 400 с.
2. Дегтярьова Н.В., Леонов Д.А., Січевлюк В.А. Фондовий ринок в Україні: навч. посібник; за заг. ред. Леонова Д.А. Київ : УІРФР, 2015. 600 с.
3. Фондовий ринок : підручник: у 2 кн. Кн. 1 / В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, В.В. Вірченко та ін.; за ред. В.Д. Базилевича; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ : Знання, 2015. 621 с.
4. Третякова О.В., Харабара В.М., Грешко Р.І. Фондовий ринок України: особливості функціонування в сучасних умовах. *Економіка та держава*. 2020. №5. С. 103–107. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2020/20.pdf (дата звернення: 01.07.2023).
5. Татарин Н.Б., Бундз Н.Б., Кравчук А.С. Фондовий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. *Молодий вчений*. 2021. №3(91). С. 379-383. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/1-2.pdf> (дата звернення: 01.07.2023).
6. Гатаулліна Е.І. Проблематика розвитку фінансового ринку України. *Економіка і суспільство*. 2023. №50. URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2380/2301/>
(дата звернення: 01.07.2023).

7. Резнік Н.П., Остапчук А.Д. Біржовий фондовий ринок: стан та перспективи розвитку в Україні. *Український журнал прикладної економіки*. 2018. Том 3. №4. С. 62–66. URL: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2019/10/ujae_2018_r04_a09.pdf (дата звернення: 01.07.2023).

8. Аналітичні дані щодо розвитку фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/> (дата звернення: 24.07.2023).

9. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року (оновлена у березні 2021 року). URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686> (дата звернення: 24.07.2023).

10. Рейтинг України у Doing Business продовжує зростати. URL: <https://auc.org.ua/novyna/reytyng-ukrayiny-u-doing-business-prodovzhuye-zrostaty#>: (дата звернення: 24.07.2023).

11. Директива Європейського Парламенту і Ради 2013/36/ЄС від 26 червня 2013 року про доступ до діяльності кредитних установ і пруденційний нагляд за кредитними установами та інвестиційними фірмами, про внесення змін до Директиви 2002/87/ЄС та про скасування директив 2006/48/ЄС та 2006/49/ЄС : Директива; Європейський Союз від 26.06.2013 р. №2013/36/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_036-13 (дата звернення: 24.07.2023).

12. Про упорядкування проведення операцій на ринках капіталу на період дії воєнного стану. Рішення НКЦПФР №144 від 08.03.2022 р.. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2022/03/rishennia_144_konsolidatsiia_rishen_07_03_2022.pdf (дата звернення: 24.07.2023).

13. Про впорядкування провадження професійної діяльності на ринках капіталу та організованих товарних ринках у період дії воєнного стану. Рішення НКЦПФР №1053 від 04.08.2022р.. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/rish_1053-1-1.pdf (дата звернення: 24.07.2023).

14. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Закон України №361-IX від 06.12.2019р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 24.07.2023).

15. Статистика щодо продажу та погашення ОВДП. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/z-pochatku-2023-roku-uryad-zaluchiv-vid-prodaju-ovdp-na-auksionah-ekvivalent-293-mlrd-grn-a-zagalom-uprodovj-voyennogo-stanu-545-mlrd-grn> (дата звернення: 24.07.2023).

16. Офіційний веб-сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/> (дата звернення: 24.07.2023).

References

1. Pavlov, V.I, Pylypenko, I.I. and Kryvov'iaziuk, I.V.(2009), *Tsinni papery v Ukraini: navch. posib.*[Securities in Ukraine: a textbook] 2nd ed, Kondor, Kyiv, Ukraine.
2. Dehtiar'ova, N.V., Leonov, D.A. and Sichevliuk, V.A.(2015), *Fondovyy rynek v Ukraini* [Stock market in Ukraine], UIRFR, Kyiv, Ukraine.
3. Bazylevych, V.D. Shelud'ko, V.M. and Virchenko, V.V. (2015), *Fondovyy rynek : pidruchnyk* [Stock market: a textbook], Znannia, Kyiv, Ukraine.
4. Tretiakova, O.V., Kharabara, V.M. and Hreshko, R.I. (2020), “The stock market of Ukraine: features of functioning in modern conditions”, *Ekonomika ta derzhava*, [Online], vol. 5, available at: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2020/20.pdf, (Accessed 01 Jul 2023).
5. Tataryn, N.B., Bundz, N.B. and Kravchuk, A.S.(2021), “The stock market of Ukraine: current state and problems of development”, *Molodyj vchenyj*, [Online], vol. 3, no. 91, available at: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/11/1-2.pdf> (Accessed 1 Jul 2023).
6. Hataullina, E.I. (2023), “Problems of the development of the financial market of Ukraine”, *Ekonomika i suspil'stvo*, [Online], vol. 50. available at:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2380/2301/>
(Accessed 1 Jul 2023).

7. Rieznik, N.P. and Ostapchuk, A.D. (2018) “ Exchange stock market: state and development prospects in Ukraine ”, *Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky*, [Online], vol 3, no. 4., available at: http://ujae.org.ua/wp-content/uploads/2019/10/ujae_2018_r04_a09.pdf (Accessed 1 Jul 2023).

8. The official site of National Securities and Stock Market Commission (2023), “Analytical data on the development of the stock market“, available at: <https://www.nssmc.gov.ua/news/insights/> (Accessed 24 Jul 2023).

9. The official site of National Bank of Ukraine (2021), “Strategy for the development of the financial sector of Ukraine until 2025 (updated in March 2021).“, available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-ukrayini-do-2025-roku-7686> (Accessed 24 Jul 2023).

10. The official site of Association of Cities of Ukraine (2019), “Ukraine's rating in Doing Business continues to grow“, available at: <https://auc.org.ua/novyna/retyng-ukrayiny-u-doing-business-prodovzhuye-zrostaty#> (Accessed 24 Jul 2023).

11. European Parliament and the Council (2013), Directive “On access to the activities of credit institutions and prudential supervision of credit institutions and investment firms, amending Directive 2002/87/EC and repealing Directives 2006/48/EC and 2006/49/EC: Directive; European Union dated June 26, 2013 No. 2013/36/EU“, available at: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_036-13 (Accessed 24 Jul 2023).

12. National Securities and Stock Market Commission (2022), Decision №144 “On streamlining the conduct of professional activities on the capital markets and organized commodity markets during the period of martial law “, available at: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2022/03/rishennia_144_konsolidatsiia_rishen_07_03_2022.pdf (Accessed 24 Jul 2023).

13. National Securities and Stock Market Commission (2022), Decision №1053 “On streamlining the conduct of professional activities on the capital markets and organized commodity markets during the period of martial law “, available at: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/rish_1053-1-1.pdf (Accessed 24 Jul 2023).

14. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019), The Law of Ukraine " On preventing and countering the legalization (laundering) of proceeds obtained through crime, the financing of terrorism, and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction.", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (Accessed 24 Jul 2023).

15. The official site of National Bank of Ukraine (2023), “Statistics on the sale and repayment of OVDP“, available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/z-pochatku-2023-roku-uryad-zaluchiv-vid-prodaju-ovdp-na-auktsionah-ekvivalent-293-mlrd-grn-a-zagalom-uprodovj-voyennogo-stanu--545-mlrd-grn> (Accessed 24 Jul 2023).

16. The official site of National Securities and Stock Market Commission (2023), “Announcements“, available at: <https://www.nssmc.gov.ua/> (Accessed 24 Jul 2023).

Стаття надійшла до редакції 02.08.2023 р.